

לבעיית גידול העגלות מעדר החלב והזנתן

מלא + 600 ליטר חלב רוה. זוהי שיטת ההגמעה שהצעתיה בזמנו בגידול העגלים לבשר. ב. לבסס את הזנת העגלה בשנה הראשונה לחייה על מזון מרוכז בעיקר, עד כדי 70%—80% מכלל המזון נות המוגשים לה בשנה זו.

היתרונות בהצעת זו, שמנתי אז, היו:

1. הודות לגדילתן המזורזת של העגלות והתפתחותן היפה בשנה הראשונה לחייהן אפשר יהיה להקדים את מועד הזרעתן — בגיל 15 חודש במקום 21 חודש ומעלה וכך להזיל בהרבה את ההוצאות לגידול הפרה.

2. במקרה של הכרח למכור עגלה לבשר, לא יגרם הדבר להפסד גדול הודות למשקלן הגבוה של העגלות בגיל זה וטיבו המעולה של הבשר.

בשנתיים האחרונות אני נוהג בגידול העגרים לות במשק שלנו בהתאם לעיקרונות דלהלן:

1. עד לגמילה בגיל של 5—6 חודשים אנו מחזיקים את העגלות יחד עם העגלים משום שזה נוח ויעיל מטעמי סידור העבודה. בכמויות החלב, המלא והרוה, בשיטת ההגמעה, וכן בהגשת מנות מזון אין שום הבדל בינן לבין העגלים.

2. בגיל 5—6 חודשים, אחרי הגמילה, אנו מפרידים בין העגלות והעגלים ובמשך תקופה של חודשיים, עד לגיל של 7—8 חודשים, אנו ממשיכים להגיש לעגלות מנות גדושות של מזון מרוכז, 4 ק"ג ביום, כדי להבטיח את רציפות גדילתה המזורזת של העגלה.

עגלה בגיל 9½ ח' (בת, 1979)

אחת הבעיות, בהן מתלבט כיום מגדל הבקר בישראל היא — בעית גידולן והזנתן היעילה של העגלות מעדר החלב. בגידול העגלים לבשר מעדר החלב אין כל ספק שיצאנו לדרך המלך, ולזכות מגדל הבקר בישראל הישגים חשובים מאוד בשטח זה שיכולים להתברך בהם, אולם בגידול העגלות ובשיטת הזנתן לא התקדמו הרבה.

השיטה המקובלת והנפוצה עדיין בהרבה משקים בארץ היא — צמצום כמויות החלב תוך קיצור תקופת ההגמעה (עד לגיל של 70—80 יום). שיטה זו גרמה לפיגור רב בהתפתחות העגלה, וכתוצאה מכך גם נדחת הזרעתה עד לגיל 21—24 חודש, דבר שהוא בלתי רצוי מהרבה בחינות, ובעיקר משום שזה מגדיל את ההוצאות לגידול המבכירה עד להמלטה. במאמרי מלפני שנה ב"משק הבקר והחלב" [נובמבר 1960, חוברת מס' 42] עמדתי על כך שכדאי ורצוי להכניס אי אלו שינויים בשיטת גידול העגלות מעדר החלב. הצעתי כללה 2 סעיפים:

א. הארכת תקופת ההגמעה בחלב עד לגיל 5—6 חודשים, והכמויות תהיינה 120 ליטר חלב

השארולה שימש גם להכלאה בארצות שונות בגזעים שונים ובתוצאות טובות.

במערב אפריקה, במושבות הצרפתיות לשעבר, הכליאו בשארולה את הגזע המקומי ה-N dama, וקיבלו גזע בקר לבשר יפה להפליא. בדרום אמריקה הוכלא השארולה בברהמה.

מגדלי בקר בדרום אפריקה טוענים שהשארולה עומד בפני החום יותר טוב מאשר האפריקאנדר: בשעות היום החמות כשבקר האפריקאנדר מבקש מחסה בצל, ממשיך השארולה לרעות.

אם כי גזע השארולה ידוע משנת 1770 הרי ספר עדר ראשון לגזע זה נתפרסם רק בשנת 1865.

כיום נמצאים משרדי ספר-העדר של גזע השארולה בעיר Nevers שבמחוז Nievre. סבא שי

בהגיע העגלות לגיל של 8 חודשים או מתחילים לצמצם בהדרגה את מנת המזון המרוכז ולהחליפו במזון גס. כמות המזון המרוכז לעגלה בשנה הראשונה לחייה מסתכמת ב-960 ק"ג. העגלות שבגיל שנה ומעלה, עיקר תפריטן מכפוא גס ומנת המזון המרוכז במשך שנה זו (בממוצע שנתי) אינו עולה על קילו אחד ביום, חוץ מבתקופת ה"הכנה", כחודשיים לפני ההמלטה.

טבלה 1. סיכומי החזנה של העגלות בעדר החלב בשנתיים האחרונות

השנה	המזון בק"ג וביח"מ	שחת	ירק קצור	מרעה רב שנתי	תחמיץ	מזון מרוכז	ס"ה יחידות מזון	אחוז המ"מ	יחידות מזון לעגלה אחת
תש"ד	ק"ג	33,816	469,160	—	95,145	83,505	—		
י"מ	11,282	47,816	20,930	11,958	81,433	173,439	47%	1620	
תשכ"א	ק"ג	54,400	483,490	—	122,750	82,775			
י"מ	18,130	49,526	12,505	17,087	80,634	177,882	45%	1590	

טבלה 2. הרכבו של עדר העגלות במשך השנתיים האחרונות בממוצע שנתי

השנה	עד ½ שנה	מ-½ שנה עד שנה	מעל לשנה	ס"ה עגלות בממוצע שנתי	ס"ה מזון מרוכז לכל העגלות בק"ג	מ"מ לעגלה אחת בק"ג
תש"ד	25	33	49	107	83,505	780
תשכ"א	29	27	56	112	82,775	738

טבלה 3. חלוקת המזון המרוכז והמזון הגס לפי הגילים בשנתיים האחרונות (ביחידות מזון)

ת ש כ " א							ת ש כ " א						
הגיל	המנה ליום			מספר העגלות	ס"ה יחידות מזון	% המ"מ	המנה ליום	מספר העגלות	ס"ה יחידות מזון	% המ"מ	מספר העגלות	ס"ה יחידות מזון	% המ"מ
	מזון גס	מזון מרוכז	ס"ה										
עד ½ שנה	2.5	0.4	2.9	1060	29	30,740	86	1060	29	30,740	86	2.9	0.4
עד שנה	2.7	1.6	4.3	1570	27	42,390	63	1570	27	42,390	63	4.3	1.6
מעל לשנה	1.5	3.8	5.3	1940	56	104,752	25.6	1940	56	104,752	25.6	5.3	3.8
				112	177,882			107	173,439				

לסובה גם על התפתחותן בגיל מעל לשנה וכולן, בלי יוצאת מן הכלל, הגיעו בגיל 15 חודש למשקל ממוצע של 280 ק"ג. היקף החזה שלהן נע בגבולות 170 ס"מ.

תוצאות אלו הן סיכום שקילתן של 41 עגלות לפי סדר לידתן. לקבוצה של 25 עגלות נמדד גם היקף מחזה. בהתחשב עם זה התחלנו השנה להזריע את העגלות בגיל 15 חודש במקום ב-21 חודש בשנים הקודמות.

שתי עגלות גדולות שנמכרו השנה לבשר

כפי שאפשר לראות מטבלה זו לא היו הבדלים ניכרים בגיל הממוצע של העגלות בשנתיים האחרונות. ולכן אין הפרש גדול בכמות המזון הכללית אשר צרכה כל עגלה בממוצע שנתי. יחידות המזון אשר צרכה כל עגלה במשך שנתיהם אלו מתנודד בגבולות הנורמה המקובלת לכל עגלה בממוצע שנתי, והיא, כידוע, 1600 יחידות מזון.

הזנה עשירה ומותאמת לקצב גדילתן המזורזת של העגלות בשנה הראשונה לחייהן השפיעה

מטעמי בירור ובגלל קשיים בהתעברות הגיעו בגיל 22 חודש למשקל של 500 ק"ג והת-מורה שקיבלנו עבורן לא גרמה לנו כל הפסד. כדאי לציין שעגלות אלו לא פוטמו במיוחד וחזנתן היתה זו הרגילה שבעיקרה התבססה על מזון גס, כנהוג אצלנו לגבי עגלה בשנה השניה לחייה. גדילתן המהירה של העגלות משתקף גם בהר-כב עדר העגלות לפי הגיל לראשון לאוקטובר בכל שנה במשך 4 השנים האחרונות.

טבלה 4. הרכב עדר העגלות, לפי הגילים השונים ב-1958-1961

השנה	עד ½ שנה	מ-½ ש' עד שנה	מעל לשנה	מעל לשנתיים	ס"ה עגלות	הערות
1.10.1958	19	27	27	26	99	
1.10.1959	12	32	44	18	106	
1.10.1960	25	34	33	10	102	בשנה זו נמכרה קבוצה של 12 עגלות מעל לשנה לבשר.
1.10.1961	37	26	52	8	123	

מזון גס בשנה השניה לחייהן היתה קלה מאוד וגם ניצול תפריט זה היה יעיל.

2. הודות לזה שהקדמנו את מועד הזרעתן של העגלות (בגיל 15 חודש) לא היו קשיים מיר-חדים בהתעברותן, ואפשר לציין שחל שיפור בשטח זה לעומת השנים הקודמות.

3. אין להבחין באילו תופעות שליליות במבנה העטין, כגון התהוות רקמות שומן בעקב ההזנה העשירה בשנה ראשונה לחייהן. על כושר ההזנה שלהן אפשר יהיה לסכם דבר ברור רק במחצית שנת תשכ"ב, עם המלטתן של רוב העג-לות ההרות כיום, אבל המבכירות שכבר המליטו בזמן האחרון בגיל 25 חודש הוכיחו שבתנובת החלב שלהן אינן נופלות יחסית מהמבכירות שהמליטו אצלנו כרגיל בגיל 30-32 חודש.

לסיכום עלי להעיר שלא התכוונתי במאמר זה לגלות "חדשות ונצורות" בתורת גידול העגלות וחזנתן. חשבתי לנכון להיענות לבקשת מגדלי בקר שביקרו ברפת שלנו והתרשמו מהתפתחותן היפה של העגלות ולפרסם אי אלו פרטים וכמה סיכומים על גידול העגלות בעדר החלב שלנו.

במונח "עגלות" ציינו כל העגלות מעדר הח-לב, עד הגיען להמלטתן הראשונה.

8 עגלות מעל לשנתיים שעמדו ברפת ברא-שון באוקטובר 1961, גילן הממוצע 25 חודש, וכולן קרובות להמלטה.

הגיל הממוצע של העגלות מעדר החלב במש-מר העמק בזמן המלטתן הראשונה (בחודשים):

תשי"ט	תש"ך	תשכ"א	תשכ"ב (לפי המשוער)
32.2	30.8	28	26 חודש

39 עגלות, שנמצאו הרות בבדיקות ההריון, עומדות להמליט בשנת תשכ"ב; גילן הממוצע בזמן ההמלטה יגיע רק ל-25.8 חודש.

מתוך 39 עגלות אלו 27 התעברו מהזרעה רא-שונה, 6 נוספות משתי הזרעות, ורק 6 עגלות נזקקו להזרעות נוספות. מספר ההזרעות בממוצע לכל עגלה שהתעברה הוא 1.5; תוצאות אלו משביעות רצון בהחלט.

ברצוני לציין כאן שהרבה הששות שהיו לי בשיטת גידול זו התבדו:

1. הסתגלות העגלות למנות גדושות של

מאיר אורלסקי

משמר העמק